

Georg Brandes' tale i Kristiania II

Taler

Georg Brandes
Kritiker og litteraturforsker

Dato

16. april 1892

Sted

Kristiania, Norge

Jeg maa takke den ærede Taler for de mange smigrende og tappert angribende Ord, som han rettede til mig.

Men jeg maa samtidig forsøge paa at gøre Rede for mit Standpunkt.

Man gør mig nogen Uret, naar man insinuerer, jeg indbilder mig, at hvad jeg har frembragt i Livet, virkelig skulde staa som en »Pyramide«, der til alle Tider vilde spejle sig i de forbirullende Bølger – jeg tror det ikke; saa indbildsk er jeg ikke.

Hr. Christian Collin ser desuden mit Arbejde noget anderledes, end jeg selv har gjort, forsaavidt som han i Hovedsagen betragter mig som en Oprykker eller rettere sagt som Nedriver. Jeg har ikke betragtet mig saadan; jeg mener og hævder for fuldt Alvor, at jeg aldrig har nedrevet noget. De Ting, jeg har angrebet, har for mig været i den Grad Skygger, Spøgelse, udlevede og overlevede Væsner, at jeg neppe nogensinde inderst inde har anset mig selv for Combattant. Jeg har opfattet mig som en Arbejder, som gjorde en positiv Gerning, og som nødvendigvis, naar jeg skulde have Plads til det, jeg vilde udrette, var nødt til at skyde et og andet til Side, som stod mig i Vejen, men det var Varulve og Spøgelse; jeg har virkelig aldrig kæmpet mod Mennesker. Det gør mig ondt for mange af mine ærede Modstandere at maatte sige det, men jeg har ikke den Opfattelse at have kæmpet mod Mennesker. Undertiden har det ganske vist været menneskelignende Væsner – og tildels meget agtværdige og udmærkede – men det, jeg har kæmpet mod, det var efter min Mening Varulvene og Spøgelse i dem, de Ting, som ingen Virkelighed havde, og derfor kan jeg ikke for fuldt Alvor betragte mig som Nedbryder eller Nedriver.

Det, jeg alene kan have nogen Glæde af, er at være en Opbyggelses Mand – ja saa underligt det maaske lyder, er »Opbyggelse« egentlig Mottoet for min

Gerning.

Derimod blev der ytret noget meget smigrende for mig, forsaavidt det antydedes, at jeg har havt en omend ringe dog utvivlsom Del i det ny Aandsliv, som er vakt her i Norge. Vi Danske af mit Slægtled har havt det Held at opleve en samtidig Blomstring af Norges Aandsliv. Vi har læst Nordmændenes Bøger; vi har set deres Malerier og Skulpturer; vi har hørt deres Musik; vi har været Tilskuere ved deres Dramaer. Vi har lært uendelig meget af Norge.

Jeg tør sige om mig selv, at der vistnok er faa i Danmark, der har lært mere af Norge end jeg, og som i højere Grad end jeg har nydt det norske Arbejd.

Naar man altsaa, saaledes som det er sket idag, umiddelbart eller middelbart, antyder for mig, at jeg har Lod og Del i denne ny Udfoldelse af Aandens Liv i Norge, saa er jeg selvfølgelig meget glad derover – jeg vil ikke ligefrem sige, at jeg er stolt deraf; jeg føler idetmindste min Stolthed derover betydelig dæmpet af min Selvkritik.

Hvis jeg selv skulde vove at paapege, hvilken Smule Fortjeneste jeg har kunnet have af Aandens Liv i Norge – det man kalder aandelig Indflydelse lader sig jo ikke paavise eller maale – saa tør jeg fremhæve, at jeg har været en af de første, som har havt Øje for adskillige af Eders store Aander.

Jeg tør for Exempel rose mig i al Beskedenhed af, at jeg er den første i Europa, som har skrevet et sammenhængende Stykke om Henrik Ibsen. Jeg tør rose mig af, at jeg overfor Mændene af mit eget Slægtled redeligt har forsøgt at hjælpe, hvor jeg kunde, saaledes for Exempel ligeoverfor afdøde Kristian Elster, paa en Tid, da han endnu ikke var anerkendt.

Og endelig, hvad de alleryngste angaar, de opadstræbende Talenter i Literatur og Kunst i Norge, saa tør jeg sige om mig selv, at jeg tidt og ofte, i højere Grad maaske end det var mine norske Venner kært, har stræbt at støtte dem, som søgte at arbejde sig frem og endnu ikke havde vundet noget Navn. Det har været mig en Glæde, selv om det ikke altid i samme Grad har vakt mine norske Venners Behag. Gabriel Finne f. Ex. er jo ikke populær.

Under dette Arbejde har jeg naturligvis ogsaa faaet adskillige Uvenner, jeg tør næsten sige Fjender, heroppe. Det er meget langt fra, at jeg beklager mig derover;

thi jeg vil gøre mine Damer og Herrer opmærksom paa, hvor behageligt det er at have Fjender. Jeg mener, at man maa inddele Fjenderne. Der findes kedelige Fjender – der gives ogsaa nyttige, morsomme Fjender, og de er fortræffelige at have for en Mand. Der gives ikke noget, der i den Grad er opmuntrende for ham selv, og som i den Grad indbringer ham Sympati, som det at have komiske Fjender.

Og jeg forsikrer Dem, at naar jeg ser tilbage paa mine Ophold her i Norge, saa er der ikke et eneste af dem, fra hvilket ikke Billedet af en morsom Fjende stiger op for mig.

Første Gang, jeg kom herop, var der f. Ex. overmaade megen Uro i Anledning af mit ringe Komme. Universitetet sørgede for at lukke sine Døre. Consistoriet skyndte sig med at sætte i Aviserne en Redegørelse, og Motiveringen var den ikke ganske ukomiske, at jeg havde fornærmet Abraham, jeg skulde have lagt mig ud med gamle Abraham. Er der nu noget, som jeg kan sige mig fri for, saa er det at have havt noget ondt i Sinde mod Abraham. Jeg kender ikke mere end et eneste Menneske i Europa, som har havt noget udestaaende med ham; det var en tysk Skolelærer, som for omtrent ti Aar siden udgav en lidenskabelig Pamflet mod Abraham, idet han beskyldte ham for at have behandlet sin Kone ilde, da han i sin Tid overfor Kongen af Ægypten udgav hende for sin Søster. Men det var ikke mig, der stak bag den Skolelærer.

En anden Gang hændte det, at en udmærket Nordmand, som i dette Øjeblik beklæder en meget høj Plads i den norske Kirke – han er Biskop – i Tidsskriftet *Luthersk Ugeskrift* gav en systematisk, meget beundret Beskrivelse af mit Væsen. Der udviklede han overbevisende og ikke uden Kraft, at jeg i Forening med flere Stammefrønder havde lagt en Plan til at nedbryde og udrydde den kristelige Kultur i Europa. Jules Simon var netop da Førsteminister i Frankrig og Disraeli i England, og disse to Herrer havde da sluttet et Forbund med mig om Nedbrydelsen af Alt, hvad der er godt og ædelt. Jeg vil ikke sige, det er det dumme, jeg har læst, det er langt fra; men dersom sligt forekom i en Offenbachsk Operette, vilde det gøre sin Virkning.

Senere skrev jeg fra Berlin adskillige Breve til det norske *Dagbladet*. Blandt disse Breve var der et, hvorved jeg har indskrevet mit Navn i Norges Historie, saaledes at jeg findes i Halvorsens Lexikon, hvad ikke er hændt mangan Mand, der ikke er norsk.

Der var dengang en eller anden Østerriger ved Navn Hellenbach, en konservativ Mand – han skrev en Bog, hvori han sagde, at han havde i den Grad Medlidenhed med de fattige Børn, som forsmægtede i Wien, at han syntes det var en Barmhjertighedsgerning at give dem Kloroform hellere end at lade dem henslæbe et Liv i Lidelser. Disse Ord havde jeg lejlighedsvis refereret, og det vedblev da at gaa fra Avis til Avis, at jeg attraaede Udryddelsen af fattige Børn.

Aaret efter var jeg i Bergen. Der angreb en Kapellan mig i Aviserne fordi jeg havde haanet Treenigheden. Jeg havde talt om de tre Enheder i Skuespillet (Rummets, Tidens og Handlingens); men det var ét for den Præstemand.

Næste Gang jeg kom til Norge var det galt paany. En Provinsclown i Sverig[e] havde karakteriseret mit Ydre og kaldt mit Ansigt for »ett fult upsyn«. Et svensk Blad havde skrevet »Pandens er ikke smuk, og det tykke Haar gør ikke Indtrykket bedres«. Alt dette gik over i norske Blade, og havde jeg indbildt mig at være skøn, var jeg bleven grundigt kureret for Indbildningen.

Her iforgaars saa jeg nu i en Avis blandt andet oplyst, hvad min yngre Broder og jeg taler om, naar vi er alene sammen; saa haaner vi det danske Folk. Forfatteren maa sikkert have staaet skjult i Kakkelovnen, siden han véd saa nøje Besked.

Saaledes ser De, at jeg virkelig har spillet en maaske endnu større Rolle, end Hr. Collin mener, i den norske Presse. Jeg har fyldt mange Spalter her i Norge. Og nu hyldes og imødegaas jeg af Hr. Collin.

Det er, som sagt, fortræffeligt at have nyttige og morsomme Fjender; der er kun én Ting, som er bedre, det er at have udmærkede Paaskønnere og Velyndere.

Og det er netop det, som er faldet i min Lod. Jeg har her i Norge som i Danmark havt det Held at møde stigende Velvilje hos dem, hvis Dom jeg sætter Pris paa, og størst hos dem, hvis Dom jeg sætter højest. Jeg ser i denne Sal talrige Mænd og Kvinder, hvis Dømmekraft Ingen anfægter. Der er her iaften Mænd tilstede, hvis Evner staar langt over mine, hvis aandelige og politiske Indflydelse rækker meget videre end min. Og her er Kvinder tilstede, af hvis Bifald enhver Mand vilde være stolt.

Jeg takker Dem, fordi De er komne herhen iaften. Vi mødes aandelig i det, som

har bragt os sammen i denne Sal, den fælles Kærlighed til Norges og Danmarks
Literatur og Kunst.

Kilde

Brandes, G. (1920). Taler. København og Kristiania: Nordisk Forlag.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Festtale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/georg-brandes-tale-i-kristiania-ii>